

Hankintalain uudistus

Muutokset ja niiden tavoitteet

YTP seminaari
10.11.2016

Tarja Sinivuori-Boldt
Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Taustaa

- Suomen hankintalainsäädäntö perustuu hyvin vahvasti EU:n julkisia hankintoja koskeviin direktiiveihin
- Nykyiset hankintalait ovat vuodelta 2007
- EU:n julkisia hankintoja koskevat direktiivit uudistettiin – uudet direktiivit tulivat voimaan huhtikuussa 2014
- Jäsenvaltioiden tuli saattaa uusien direktiivien säännöt osaksi kansallista lainsäädäntöä huhtikuuhun 2016 mennessä

Kansallinen lainvalmistelu

- Perustettiin 2014 valmisteluryhmä ja ohjausryhmä
- Työryhmämietintö julkaistiin hallituksen esityksen muodossa toukokuussa 2015
- Kesällä 2015 laaja kuulemiskierros
- Syksystä 2015 kevääseen 2016 lakiluonnosta päivitettiin saadun lausuntopalautteen, uuden hallituksen linjausten sekä teknisten tarkistusten johdosta
- Hallituksen esitys annettiin kesäkuun 22. päivä
 - parhaillaan eduskunnan käsittelyssä

Hankintalain kokonaisuudistus

- Perusasiat pysyvät samana
- Direktiivistä uutta sääntelyä
 - Oikeuskäytännön kodifioimista
 - Poliittisten tavoitteiden toteuttamista

TAVOITTEET

Hallituksen esityksen keskeiset tavoitteet

- Yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen

Lisää tietoa soveltajille, kevyemmät kansallisten hankintojen ja sote-hankintojen menettelysäännöt, kansallisten kynnysarvojen nostaminen, neuvottelujen käymisestä joustavampaa, perusteluvelvollisuutta kevennetty, tarjousten pienten virheiden korjaamismahdollisuudet

- Ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat

Poissulkeminen (ympäristö-, työ- tai sosiaalisuuden sääntöjen rikkomisen esim. RL työrikokset), alihankkijoiden taustat, elinkaarikustannusten huomioiminen, laatu näkökohdat (varsinkin sote-palveluhankinnoissa)

- Hankintamenettelyn sähköistäminen

Sähköisyys kaikissa vaiheissa (ilmoittaminen, tarjouspyyntöasiakirjat, tarjouksen vastaanottaminen)

Hallituksen esityksen keskeiset tavoitteet

- Pk-yritysten aseman parantaminen

Hankintojen jakaminen osiin, vain voittajalta pyydetään selvitykset vaatimusten täyttymisestä

- Valvonta ja neuvonta

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tehtävä valvoa hankintalainsäädännön noudattamista

Veloituksetonta neuvontaa sekä hankintayksiköille että tarjoajille

- Laatu

Huomioidaan hankinnan kaikissa vaiheissa

- Innovatioiden tukeminen

Uusi menettely innovaatiokumppanuus

MIKÄ MUUTTUU?

Kansalliset kynnysarvot

Kynnysarvojen korotuksia:

- Tavara- ja palveluhankinnat	30 000 e =>	60 000 e
- Sote-palveluhankinnat	100 000 e =>	400 000 e
- Muut erityiset palveluhankinnat	100 000 e =>	300 000 e
- Käyttöoikeussopimukset (palvelut)	30 000 e =>	500 000 e
- Käyttöoikeusurakat	150 000 e =>	500 000 e

Ei korotuksia:

- Rakennusurakat	150 000 e
- Eräät työvoima-koulutuspalvelut	100 000 e

Kansalliset hankinnat

- Aiempaa vähemmän säännöksiä
 - Ilmoittaminen
 - Tarjouspyyntö ja tarjoukset
 - Soveltuvuusvaatimukset
 - Tarjousten vertailu
 - Hankintapäätös ja oikeussuojasäännöt
- Menettelyn valinta on vapaa

Sidosyksikkösäätely

- **Lakia ei sovelleta hankintasopimukseen, jonka hankintayksikkö tekee sidosyksikkönsä kanssa**
 - Muodollisesti erillinen ja päätöksenteon kannalta itsenäinen yksikkö, joka on hankintayksikön määräysvallassa
- **Kilpailuneutraliteettia korostava kanta**
 - Ulosmyynnin tulisi olla vain poikkeuksellisesti ja hyvin vähäisissä määrin mahdollista. Ulosmyynti ei saisi vaarantaa yksityisen ja julkisen elinkeinotoiminnan tasapuolisuutta.
 - Ei estä ulosmyyntiä, mutta katkaisee sidosyksikkösuhteen
- **Direktiivin mahdollistama myynti**
 - Ulosmyynnin osuus saisi olla enintään 20 % sidosyksikön liikevaihdosta

Sidosyksikkösäätely

Ulosmyynnin raja

- Sidosyksikkösuhteen säilymisen edellytyksenä on, että sidosyksikkö harjoittaa
 - vuosittain enintään 5 % ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoiminnastaan
 - muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on

Poikkeuksena hyvin vähäinen liiketoiminta

- Prosenttirajoitusta ei sovelleta silloin, jos ulosmyynnin arvo on keskimäärin alle 100 000 euroa vuodessa
- Direktiivin 20 % rajaa ei kuitenkaan voi ylittää

Sidosyksikkösäätely

Poikkeuksena markkinapuute tilanne

- Sidosyksikölle sallittu ulosmyyntiprosentti on 10 %, jos hankintayksikön määräysvallassa olevan yksikön liiketoimintaa vastaavaa markkinaehtoista toimintaa ei ole
 - julkaistava suunnitellusta ulosmyynnistä avoimuusilmoitus HILMAssa
 - määräaika yrityksille vastauksen toimittamiseen on oltava vähintään 14 vrk ilmoituksen julkaisemisesta
 - edellytysten täytyessä 10 % osuutta sovelletaan kolmen vuoden ajan vastausmääräajan päättymisestä

Sidosyksikkösäätely

Useamman hankintayksikön sidosyksikkö

- Tulee osoittaa yhteinen määräysvalta
- Sidosyksikön päätöksentekokelemissä tulee olla kaikkien osallistuvien hankintayksikköjen edustajia – yksi edustaja voi edustaa useampaa hankintayksikköä
- Sidosyksikkö ei pyri tavoitteisiin, jotka ovat ristiriidassa määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden tavoitteiden kanssa

Sidosyksikkösääntely

Horisontaalinen yhteistyö

- Kyseessä hankintaviranomaisten yhteistyö, jonka tavoitteena varmistaa, että julkiset palvelut, jotka niiden on suoritettava, tarjotaan niiden yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- Yhteistyön toteuttamista ohjaavat vain yleiseen etuun liittyvät näkökohdat
- Osallistuvat hankintaviranomaiset voivat harjoittaa liiketoimintaa avoimilla markkinoilla sidosyksikkösääntelyn mukaisesti

Sidosyksikkösääntely

Siirtymäaika

- Uuden sidosyksikkösääntelyn siirtymäaika on 1.1.2019 saakka. Sote-palvelujen osalta kuitenkin 1.1.2022 saakka.
- Siihen saakka sallittu ulosmyyntiprosentti on 10 %

Hankintamenettelyt

- **Nykyiset menettelyt pysyvät pääosin samanlaisina**
 - Avoin menettely
 - Rajoitettu menettely
 - Puitejärjestely
 - Sähköinen huutokauppa
 - Dynaaminen hankintajärjestelmä
- **Neuvotteluja sisältävät nykyiset menettelyt uudistuvat**
 - Neuvottelumenettely
 - Kilpailullinen neuvottelumenettely
- **Kaksi täysin uutta menettelyä**
 - Innovaatiokumppanuus
 - Sähköiset luettelot

Neuvottelumenettelyt

- **Neuvottelujenkäymistä on pyritty helpottamaan**
 - Nykyisin edellytyksenä on, että hankinnan kohde on etukäteen hankalasti määriteltävissä tai, että muilla menettelyillä ei ole saatu aikaan vertailtavia tarjouksia
- **Uusien sääntöjen perusteella neuvotteluja voidaan käydä aina, kun hankintayksikön tarpeita ei voida tyydyttää markkinoilta suoraan löytyvillä ratkaisuilla**
 - Toisin sanoen neuvottelumenettelyjen käyttö on mahdollista kaikissa tapauksissa paitsi ostettaessa ns. bulkkituotteita

Innovaatiokumppanuus

- **Aiemmin esikaupallisessa hankinnassa oli riskinä, että yrityksen idea valuu kilpailijoille toisen vaiheen kilpailuttamisen kautta**
 - Ei käytännössä sopiva menettely innovaatioiden lisäämiseksi julkisissa hankinnoissa
- **Innovaatiokumppanuusmenettely**
 - Hankitaan tuote, jota ei tällä hetkellä löydy markkinoilta
 - Kumppanuus yhden tai useamman kumppanin kanssa, parhaan toteutuksen ehdottajalta voidaan hankkia toteutus myöhemmässä vaiheessa suoraan kilpailuttamatta

Uusia pakollisia poissulkemisperusteita

- Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa
- Lahjuksen antaminen kansanedustajalle
- Työeläkevakuutusmaksupetos
- Tuottamuksellinen rahanpesu
- Terrorismirikokset
- Ihmiskauppa
- Rikoslain 47 luvun työrikoksia (mm. työturvallisuusrikos, työaikasuojelurikos, työsyryntä)

Harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita lisätty

- Ympäristö-, työ- ja sosiaalioikeuden rikkominen
- Kilpailunvastainen yhteistyö
- Aiemmat virheet/ongelmat sopimusten toteuttamisessa (Voi olla muidenkin hankintayksiköiden kokemuksia, mutta kynnys melko korkealla – ongelman on tullut johtaa sopimuksen irtisanomiseen tms.)
- Eturistiriitatilanteet (Hoidettavissa lähtökohtaisesti hankintayksikön organisatorisin ratkaisuin)
- Toimittaja osallistunut hankinnan valmisteluun, josta syntynyt syrjimättömyyttä vaarantava vaikutus
- Self cleaning – toimenpide mahdollinen eli toimittaja korjaa ongelman/parantaa tapansa (HY:n ei tarvitse pyytää)

Yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja

- EU:n komission laatima vakiolomake, jolla tarjoajat vakuuttavat soveltuvuusvaatimusten täyttyvän ja, ettei poissulkemisperusteita ole käsillä
- Vasta voittaneelta toimittajalta tarkistetaan vakuutuksen todenmukaisuus selvityksin
 - ellei osoittaudu tarpeelliseksi aikaisemmin
- Lomake liitetään tarjouspyyntöön ja tarjoaja palauttaa sen tarjouksen liitteenä
 - mahdollista rakentaa myös suoraan sähköisen kilpailutusjärjestelmän sisään

Valvonta / direktiivi

- **Uusien hankintadirektiivien mukaan**
 - jäsenvaltioissa tulee olla valvontaa varten ”yksi tai useampi viranomainen, elin tai rakenne”
- **Työryhmämietinnössä katsottiin**
 - nykyiset rakenteet riittävät
- **Hallituksen esityksessä ehdotetaan**
 - valvontatehtävä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle

Valvonta / hankintalaki 15 luku

- **KKV valvoo hankintalain noudattamista**
 - ei vaikutusta säännönmukaisiin muutoksenhakukeinoihin
- **Kaikki hankintalain rikkomukset**
 - Toimenpidepyyntö / oma-aloitteisesti
 - KKV voi kiinnittää hankintayksikön huomioita hyvän hallinnon vaatimukseen, saattaa tämän tietoon käsityksensä lain mukaisesta menettelystä tai antaa huomautuksen
- **Priorisoitava laittomat suorahankinnat**
 - KKV voi kieltää suorahankintasopimuksen tekemisen
 - KKV voi tehdä markkinaoikeudelle esityksen EU-kynnysarvot ylittävästä suorahankinnasta (tehottomuusseuraus, seuraamusmaksu, sopimuskauden lyhentäminen, hankintapäätöksen kumoaminen)

Neuvonta

- **Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden tulee tarjota veloituksetonta neuvontaa sekä hankintayksiköille että tarjoajille**
- **Hankintayksiköille**
 - tukea hankintamenettelyjen suunnitteluun ja toteuttamiseen
- **Tarjoajien saataville**
 - ohjeita sekä tietoa laista ja oikeuskäytännöstä
- **Järjestetään yhteistyötä ja verkostoitumista**

Kiitos!